

Forskningen i Statens Arkiver

Årsberetning for 2009

**Statens Arkiver
København
2010**

Indhold

Årsberetning for 2009	3
Forskningen i 2009 – en præsentation	5
Kronik: Dansk erhvervshistorie og økonomisk historisk teori.....	12
Forskningsmiljø	19
Andre forskningsaktiviteter	24
Forskere i Statens Arkiver 2009	27
Løbende forskningsprojekter i 2010	32
Forskning i Statens Arkiver – bibliografi 2009.....	37
Redaktion af tidsskrifter m.v. i 2009	51
Deltagelse i kongresser og seminarer 2009	52
Statens Arkivers forskningsorganisation.....	57
Statens Arkivers enheder – forkortelser og adresser	58

Statens Arkivers forskningsårsberetning for 2009

Redaktion: Hans Schultz Hansen

Design af omslag: e-types

Tryk: Winds Bogtrykkeri A/S, Haderslev

ISSN 1399-1647

ISBN 978-87-7497-224-3

Årsberetning for 2009

Året var præget af at være det første i Statens Arkivers nye fireårige forskningsplan 2009-12, d.v.s. mere af iværksættelse end af afslutning af forskningsprojekter. Som en efterklang af projektet om 1950'ernes historie gennemførtes dog i december et forskningsseminar på Syddansk Universitet Odense i samarbejde med en række forskere, der beskæftiger sig med velfærdsstatens historie. Endvidere udkom som resultater af arkivforskernes involvering i større tværinstitutionelle forskningsprojekter dels en bog om det nu hedengangne Vejle amts historie, dels en ny Sønderjyllandshistorie i to bind. Selv udgav Statens Arkiver en seminarrapport om elektroniske arkivalier. De tre nævnte forskningsresultater præsenteres nærmere s. 5ff. En fuldstændig bibliografi over forskernes udgivelser i 2009 findes s. 36ff.

Ved Center for Erhvervshistorie offentliggjorde lederen Jørgen Fink i 2009 en større artikel i Erhvervshistorisk Årbog om markedet. En nærmere præsentation af arbejdet med dansk erhvervshistorie siden 1850 i lyset af økonomisk teori gives i kronikken s. 12ff.

Den 20. marts forsvarede arkivar Christian Larsen sin ph.d. afhandling *Fra skoleanordninger til den store skolekommission. Studier i forandringer i dansk uddannelsestænkning 1814-1923, med særligt henblik på decentral uddannelse, privat uddannelse og professionsuddannelse*. Den 26. november kom turen til arkivar Lars B. Struwe med afhandlingen *Jeg er sikker på, at Danmark har onde hensigter over for Sverige. Kriserne i Norden i 1740'erne*. Begge forfattere har fået frikøb til færdiggørelse af deres afhandlinger fra den særlige UMTS-bevilling til styrkelse af forskningen, som Statens Arkiver fik for årene 2006-2008 og som også på flere andre felter kom arkivernes forskning til gode. Desto mere beklageligt er det, at denne bevilling ikke har fået sin fortsættelse.

Særdeles beklageligt er det også, at den ene af kun to forskerstillinger ved Landsarkivet for Fyn faldt bort i 2009 i forbindelse med indførelse af en ny mellemliderstruktur i Statens Arkiver. Den vedvarende indskrænkning af forskerstaben føles ekstra hård, når den ikke

modsvares af øgede eksterne bevillinger. Dog opnåedes i 2009 to måneders frikøb fra Kulturministeriets forskningspulje til Christian Larsens fortsatte undersøgelser i Den store Skolekommissions historie.

I 2009 konstateredes fortsat problemer for mange forskere med at få afviklet den normerede forskningstid på 2/7 af arbejdstiden, og der måtte på ny særlige tiltag til for at sikre indhentning af efterslæbet.

Kulturministeriets arbejdsgruppe om forskning afsluttede sit arbejde med rapporten *Forskningsstrategi for Kulturministeriets område*. Her anbefales det, at Kulturministeriets forskningsinstitutioner hver især udvikler en langsigtet forskningsstrategi. Statens Arkiver vil i 2010 tage hul på dette arbejde. Endvidere ønsker rapporten, at institutionerne benytter sig af et alment forskningsbegreb frem for fag- eller institutionsspecifikke forskningsbegreber. Dette følger Statens Arkiver allerede. Desuden foreslår rapporten oprettelsen af en fælles forskningsadministrativ rådgivning, der kan hjælpe forskerne bl.a. med fondsansøgninger. Endelig peger rapporten på, at forskningen på ministeriets område synliggøres for den øvrige forskningsverden og offentligheden, samt at forskeruddannelsen tilpasses den nye struktur på universiteterne. En større synlighed og et øget samarbejde med universiteterne og andre forskningsinstitutioner er netop emnet for et kommende forskningsseminar i maj 2010.

2009 gav ikke nogen afklaring på indførelsen af en bibliometrisk forskningsindikator i Kulturministeriets forskningsinstitutioner. Derfor er Statens Arkivers forskere fortsat bekymrede for, om dansk historieforsknings stærke tradition for at skrive bøger på dansk, som på én gang er rettet til fagfæller og det alment historisk interesserede publikum, på sigt kan føres videre. Bekymringen gælder også kildeudgivelsernes fremtid. Der er også usikkerhed om, hvorvidt forskernes store arbejde med at formidle deres resultater til brede kredse gennem populære artikler, foredrag o.l. vil blive tilgodeset i fremtiden, eller om resultatet bliver en indadvendt forskning.

Aabenraa, april 2010

Hans Schultz Hansen
arkivar, forskningsleder, dr.phil.

Forskningen 2009 – en præsentation

Her gives en præsentation af de bøger og andre større afhandlinger, som udkom i 2009. De enkelte omtaler er udarbejdet af forfatterne. En fuldstændig fortegnelse over produktionen findes på s. 36ff. Endvidere henvises til forskernes sider på Statens Arkivers hjemmeside:

http://www.sa.dk/content/dk/forskning_og_udvikling/forskning/forskere

Et værk om det hedengangne Vejle Amt

Den 29. december 2006 lukkede amtsborgmester Otto Herskind Jørgensen symbolsk Vejle amtskommune ved at skrue amtets skilt ned fra muren på amtsgården. Bagefter blev der afholdt et møde på amtsborgmesterens kontor. Den lille indbudte forsamling, der bl.a. talte dette værks to redaktører, fhv. rektor Lars Bjørneboe og journalist og forfatter Karen Skovbjerg, skulle udgøre en styregruppe, som borgmesteren tænkte sig skulle beskrive, hvad Vejle amt havde udrettet siden 1794. Bogen skulle være beregnet på den historisk interesserede læser, der ”ønsker ordentlig og pålidelig besked, tankevækkende perspektiver og underholdende oplysning”. Udgivelsen skulle ske ved Historisk Samfund for Sydøstjylland.

Til at opfylde denne ambitiøse målsætning udvalgte de to redaktører en større gruppe af historikere, tidligere amtsansatte og politologer. Blandt disse mange bidragydere er tre arkivarer fra Statens Arkiver, Christian Larsen fra Rigsarkivet samt Annette Østergaard Schultz og Steffen Elmer Jørgensen fra Landsarkivet for Nørrejylland.

Bogen *Magten og menneskene. Vejle amts historie 1794 til 2006* er opdelt i fire hovedafsnit. I det første afsnit beskrives amtet, før det blev amt. Steen Hvass fra Kulturarvsstyrelsen skriver om landskabet i Vejle amtskommune. Andre forfattere beskriver Horsens, Kolding, Fredericia og Vejle samt amtets landområder. I andet hovedafsnit afhandles ”politikken” fra 1794 til 2006. Her deltager tre arkivarer fra Statens Arkiver. Christian Larsen skriver om det tidlige Vejle Amt frem til 1841 og Annette Ø. Schultz om Vejle Amtsråd fra 1842 til 1867, det man kan kalde Lehmann-perioden, idet Orla Lehmann af-

sluttede sit politiske liv som amtmand over Vejle Amt. Steffen E. Jørgensen skriver i to kapitler om Vejle Amtsråd fra 1867-1933 og 1933-1970. Den ene hovedredaktør, Lars Bjørneboe, skriver i flere afsnit om Vejle Amtskommunes udvikling fra 1970 til 2006.

I tredje hovedafsnit, der sidemæssigt er bogens længste, beskrives amtets hovedopgaver. Tidligere vejchef Agner Holmbjerg skriver om vejene. Lektor Vigand Rasmussen tilsvarende om jernbanetiden, mens museumsinspektør Brian Wiborg beskriver amtets engagement i oprettelsen og driften af Billund Lufthavn, som jo egentlig lå i det gamle Ribe Amt. Tidligere amtssundhedsdirektør og nuværende professor Keld Møller Petersen skriver udførligt om amtets sygehusvæsen især efter 1970. Andre bidrag skildrer regionsplanlægning, miljøpolitik, undervisning, kulturliv, sport og idræt. Endelig runder fjerde hovedafsnit af med en opsummering af erfaringerne fra amterne og med den nye region ved professor Thomas Pallesen og lektor Roger Buch fra Journalisthøjskolen.

Christian Larsen bidrager med en skildring af perioden forud for oprettelsen af Vejle Amtsråd i 1842, nemlig Koldinghus Amt 1660-1796 og Vejle Amt 1796-1841. Der fortælles om amtmandens mangeartede opgaver i 1600- og 1700-tallet, om arbejdet med den store amtsreform i 1796, hvor 24 amter blev lagt sammen til 17 nye enheder, og især om det Vejle Amt, som blev skabt ved reformen. Hvilke opgaver fik de nye amter, hvem blev amtmænd i Vejle, og hvilke sager passerede amtmandens bord. Arkivet fra Vejle Amt giver os et indblik i datidens amtslige forvaltning og viser den mangfoldighed af opgaver, som påhvilede amtmændene: skoler, sessionsvæsen, infrastruktur, fattigforsorg, jordemødre, skilsmisse og meget andet. Skildringen afsluttes med at beskrive det pres, som i 1830'erne kom for øget indflydelse på de offentlige anliggender, og som førte frem til oprettelsen af amtsrådene i 1841.

I forlængelse heraf beskriver Annette Østergaard Schultz Vejle Amtsråds første år 1842-1867. Fra første færd var vejvæsenet øverst på dagsordenen og tungest på budgettet. Det var først i slutningen af perioden, at sygehusvæsenet så småt begyndte at dukke op som en amtskommunal opgave, der skulle bruges tid og penge på. Der gik

også nogle år, inden amtsrådet begyndte at tage hånd om fattigvæsenet. Perioden 1842-1867 er begivenhedsrig, ikke mindst fordi begge de to slesvigske krige nåede til Vejle. Afsnittet omtaler både krigshandlingerne og amtmændenes reaktioner på udskrivninger af forsyninger til besættelsehæren. Amtmand i 1848 (og indtil 1861) var Orla Lehmann. Selv om hvervet som amtsrådsformand udgjorde det politiske islæt i amtmandsstillingen, så betød det tilsyneladende ikke det store for Orla Lehmann. Hans væsentligste rolle for Vejle Amt spillede han som indflydelsesrig landstingsmand (jernbanerne) og ikke som amtsrådsformand.

Steffen E. Jørgensen skildrer den politiske dynamik i Vejle Amtsråd fra 1867 til 1970. Amtsrådene i de klassiske amters tid forblev uden tvivl de mindst påagtede demokratisk valgte organer i det danske politiske liv. Der kom fra 1867 visse skævheder i amtsrådene: For det første faldt tilsynet med købstæderne bort og overgik til Indenrigsministeriet, hvorfor amtsrådene blev valgt af landsogdenes sogneråd og velstillede borgere. For det andet forblev de kongeligt udnævnte amtmænd formænd for amtsrådene. For det tredje blev amtsrådene valgt ved indirekte valg helt frem til 1933.

Den politiske debat i amtsrådene var ikke markant, partiskellene sjældent heller. Amtsrådsmøderne foregik som samlebandsagtige vedtagelser af lange rækker af forberedte sager. Amtsrådene fungerede som tjek på amtets administration og politik. Rådene førte et tæt tilsyn med sognekommunernes virke. I 1800-tallet ser man ofte amtsrådsmedlemmer i politisk ladede spørgsmål drage ud i landsognene som problemknusere. Efter århundredeskiftet oprettedes stående udvalg omkring budgetlægning og revision og en række andre udvalg som sygehus- og vejudvalg.

Amtsrådsmedlemmerne besatte posterne i disse udvalg, ligesom de fik poster i sygehusbestyrelserne og andre offentlige og private institutioner. Mange amtsrådsmedlemmerne forsvarede på disse poster deres valgkreds' interesser frem for at anlægge et helhedssyn. På den anden side bidrog medlemmerne ofte til at skubbe udviklingen fremad. Amter og købstæder samarbejdede ofte om anlæg og udbygning af sygehuse, og her var amtsrådene som regel den udfarende og

progressive part. I 1950'erne og 1960'erne formuleredes planer om anlæg af store centralsygehuse, der kunne tilbyde avancerede behandlingsformer. Tilsvarende arbejdedes der med vej- og trafikplanlægning, især anlæg af motorveje og udbygning af hovedlandevejsnettet. Amter som Vejle Amt søgte at sikre sig en bid af det planlagte vejnet, men her som på sygehusområdet trak udviklingen mod central planlægning og styring. Amtsrådenes lokale horisont og amternes lille størrelse bidrog til at drage de gamle amter med i kommunalreformen i 1970. Reformen gav færre og større amter med mere potentiale til sygehusplanlægning, mens staten til gengæld overtog motorvejene og hovedlandevejene med de to vejlove i 1963 og 1971.

Sønderjyllands Historie I-II

Historisk Samfund for Sønderjylland har 2008-09 udgivet en ny *Sønderjyllands Historie* i to bind. Hensigten er at skabe et nyt standardværk til afløsning af den store, men i vid udstrækning forældede *Sønderjyllands Historie fremstillet for det danske Folk* i fem bind (1930-43) og kortere fremstillinger som Troels Fink: *Rids af Sønderjyllands historie* (1943) og sammes *Sønderjylland siden Genforeningen i 1920* (1955) samt H.V. Gregersen og Lorenz Rerups *Slesvig og Holsten* henholdsvis indtil og efter 1830 (1981-82).

Det nye tobindsværk er redigeret af arkivar og forskningsleder Hans Schultz Hansen, Landsarkivet for Sønderjylland, afdelingsleder Lars N. Henningsen, Studiefdelingen ved Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig og lektor Carsten Porskrog Rasmussen, Institut for Historie og Områdestudier ved Aarhus Universitet. Billedredaktionen er lagt i hænderne på museumsinspektørerne Inge Adriansen, Elsemarie Dam-Jensen og Lennart S. Madsen, alle Museum Sønderjylland.

Bind 1 har fire forfattere: museumsdirektør Orla Madsen, Museum Sønderjylland, tager sig af forhistorien indtil 700, professor Bjørn Poulsen fra Institut for Historie og Områdestudier ved Aarhus Universitet behandler hertugdømmets dannelse 700-1544, Carsten Porskrog Rasmussen skriver om ét hertugdømme med mange herrer 1544-1720 og Lars N. Henningsen om Slesvig som mønsterregion i

det danske monarki 1721-1815. Bjørn Poulsen og Lars N. Henningsen har begge en fortid som arkivarer ved Landsarkivet for Sønderjylland.

I bind 2 skriver Hans Schultz Hansen om nationalitetskamp og modernisering 1815-1918 og generalkonsul Henrik Becker-Christensen om fredeliggørelsen af den nationale konflikt fra et ”mod hinanden” til et ”med hinanden” siden 1918.

Hans Schultz Hansens bidrag, der fylder siderne 11-240 og 477-483, følger to hovedspor og et sidespor. Det ene hovedspor følger de første spirer til den dansk-tyske nationalitetskonflikt i årene umiddelbart efter Napoleonskrigene, dens opblussen i 1830'erne og eskalering i 1840'erne, foreløbigt kulminerende med den slesvig-holstenske opstand og Treårskrigen 1848-50. Videre behandles det danske styre og sprogreskripterne i tiden mellem de slesvigske krige, krigen i 1864, Slesvigs indlemmelse i Preussen, de danske slesvigeres vilkår under det fremmede herredømme frem til og med den Første Verdenskrig. Stærkere end de ældre sammenfatninger lægger Hans Schultz Hansen vægt på indbyggernes regionale slesvigske identitet og deres modvilje mod den nationale ufred. Først fra 1880'erne forandredes identitetsfølelsen definitivt efter nationale retningslinjer – danskorienterede slesvigere blev dansksindede sønderjyder, og tidligere slesvig-holstenerne blev kejsertro tyskere.

Det andet hovedspor er den økonomiske og sociale modernisering, der præges af industrialiseringen, men først og fremmest dog af fornyelserne i det slesvigske hovederhverv, landbruget. Den slesvigske søfart oplever sejlskibenes sidste blomstringstid og overgangen til damp. Den økonomiske og befolkningsmæssige vækst var indtil 1864 ret jævnt fordelt mellem land og by og mellem de forskellige byer, mens Flensborg efter 1864 suger det meste af udviklingen til sig. Den sociale udvikling sker i begyndelsen i liberalismens tegn bl.a. med oprettelse af fattiggårde til fattiges skræk og advarsel, men en ny tid begynder her med Bismarcks socialreformer i 1880'erne.

Sidesporet er den demokratiske udvikling, der har samme udgangspunkt som det øvrige danske monarki med etableringen af stænderforsamlinger i 1830'erne, men som må undvære de betydelige demokratiske fremskridt, som junigrundloven af 1849 giver. Først med

indlemmelsen i Preussen får slesvigerne demokratiske rettigheder og muligheder i større stil – dog af snævrere tilsnit end nord for Kongeåen.

Sønderjyllands Historie rummer et stort antal illustrationer, de fleste i farver, detaljeret indholdsfortegnelse, stamtavler samt ret udførlige litteraturhenvisninger til de enkelte kapitler og register. De mange kort er alle nytegnet til lejligheden og bidrager dermed til værkets moderne fremtræden. Det har fået en særdeles positiv modtagelse hos anmelderne og oplevet et betydeligt salg.

I tilknytning til udgivelsen er der ydet en betydelig formidlingsindsats i form af en foredragsrække med samtlige forfattere i de fire sønderjyske købstæder, Flensborg og Århus, et højskolekursus af en uges varighed på Idrætshøjskolen i Sønderborg, et seminar på Alsion, et weekendkursus på Sandbjerg m.m. Disse tiltag har mødt stor interesse, kulminerende med 300 tilhørere ved foredragsrækken i Aabenraa.

Symposium about the Transfer, Preservation of and Access to Digital Records, based on the Danish Experiences

I oktober 2008 afholdt Statens Arkiver et internationalt symposium om de danske erfaringer med digital bevaring. Afholdelsen af symposiet var baseret på, at Statens Arkiver med færdiggørelsen af Format- og Strukturkonverteringsprojektet samt Tilgængeliggørelsesprojektet ved udgangen af 2008 nu har gennemført alle de forudsete led i den strategi, som Statens Arkiver har valgt for digitale arkivalier. Endvidere var symposiet en markering af, at seniorrådgiver Dan Tørning i forbindelse med sin 70 års fødselsdag forlod Statens Arkiver efter 35 års ansættelse, hvor han på afgangsvis kom til at præge arbejdet med digital arkivering i Danmark.

På symposiet fortalte en række medarbejdere fra Statens Arkiver om de forskellige elementer i den danske model for arbejdet med digital arkivering. Det er manuskripterne fra disse oplæg og præsentationer, som nu er redigeret og udgivet i bogform. Eftersom symposiet blev afholdt på engelsk, er også bogen engelsksproget med tanke på, at det skal være muligt for en bredere international offentlighed at

sætte sig ind i de tanker, der ligger bag Statens Arkivers arbejde med digitale arkivalier og de erfaringer, som er gjort.

Rapportens korte artikler går ikke i dybden med de mange tekniske problemstillinger inden for fagområdet, men udgør til gengæld en relativt enkel, samlet introduktion til Statens Arkivers arbejde med digitale arkivalier.

I publikationens første artikel beskriver Dan Tørning den historiske udvikling fra den spæde start med oprettelsen af en EDB-sektion i Rigsarkivet i 1973. Kirsten Villadsen Kristmar redegør herefter for, hvorledes den danske model fungerer i praksis i dag med fokus både på at forklare strategien bag digital bevaring og den lovgivning, som gør det muligt at operationalisere strategien over for myndighederne.

Anders Bo Nielsen forklarer i sin artikel "Preservation in the Long Term" baggrunden for Statens Arkivers valg af strategi for digital langtidsbevaring, mens Jan Dalsten Sørensen beskriver, hvorledes aflevering af digitale arkivalier fungerer i praksis, herunder hvordan myndighederne skal udforme arkiveringsversioner af bevaringsværdige data. I artiklen "Storage" fremstiller Anders Bo Nielsen Statens Arkivers erfaringer med bevaringsmedier, herunder kravene til løbende migrering for at sikre, at data til stadighed kan læses.

Kirsten Villadsen Kristmar gennemgår i artiklen "Format- and Structure Conversion" det store Format- og Strukturkonverteringsprojekt, som i perioden 2005-2008 sikrede, at alle ældre digitale arkivalier afleveret frem til 2000 blev konverteret til moderne standarder.

Endelig beskriver Jun Petersen Yoneyama i "The Access Project" Tilgængeliggørelsesprojektet og de metoder, som projektet har udviklet til at lave en standardiseret tilgængeliggørelse af de modtagne digitale arkivalier.

Kronik:

Dansk erhvervshistorie og økonomisk historisk teori

Af Jørgen Fink

I den i øvrigt overvejende positive evaluering af forskningen ved Statens Arkiver, som blev foretaget omkring år 2000, blev der efterlyst en stærkere teoretisk fundering af forskningen. Det blev en af foranledningerne til det forskningsprojekt, der skal præsenteres her.

Den anden foranledning kom, da Center for Erhvervshistorie blev oprettet i 2003 og jeg skulle begynde en undervisning i erhvervshistorie på Aarhus Universitet. Emnet var ikke nyt på universitetet, for i sin tid havde Vagn Dybdahl undervist i det i mange år, men det var på det tidspunkt ca. 30 år siden, så for alle praktiske formåls skyld var der tale om at begynde forfra.

Det var et problem, at der manglede en sammenhængende ajourført fremstilling af dansk økonomisk historie. Sv. Aa. Hansens glimrende tobinds værk *Økonomisk Vækst i Danmark* fulgte udviklingen frem til begyndelsen af 1980'erne, men var udsolgt. Afløseren, *Danmarks økonomiske historie* i fire bind manglede perioden 1910-1960 og var præget af, at forfatterne greb opgaven meget forskelligt an. Jeg besluttede derfor at skrive en Dansk erhvervshistorie fra midten af 1800-tallet til i dag. Det er for den sags skyld halsløs gerning at gøre det ene mand, men begrundelsen er, at det så i det mindste bliver ensartet og sammenhængende – på godt og ondt naturligvis.

Ideen har været at lave en fremstilling, som på én gang giver en oversigt over emnet og kan fungere som håndbog. Det skulle være en bog, hvor man hurtigt kunne finde oplysninger om den erhvervsøkonomiske udvikling, så der fandtes en ramme, som dyberegående enkeltundersøgelser kunne relatere sig til. I de første versioner af manuskriptet har håndbogshensynet nok i nogen grad stået i vejen for over-

sigtshensynet. Det er tanken i det videre arbejde at lave en skarpere opdeling, så en stor del af dokumentationen vil blive anført i et særligt bilagsbind. Det er en pænere omskrivning af det, der er problemet: der er for mange tabeller. De er tænkt som nyttige til studieformål og vil blive forvist til et særligt bind.

Bogen er blevet brugt (duplikeret) i undervisningen i den til enhver tid foreliggende skikkelse. Den er bygget kronologisk op. Kapitlerne afspejler en inddeling af udviklingen i faser. Det teoretiske grundlag for denne inddeling kommer jeg tilbage til. Inden for hvert kapitel er der valgt en fuldstændig ensartet opbygning. Dispositionen er ens fra kapitel til kapitel. Det skaber mulighed for at læse bogen både på langs og på tværs af tidsakslen. Man kan således eksempelvis følge landbruget eller industrien eller transporterhvervenes udvikling ved at læse de relevante afsnit i de enkelte kapitler.

Hvert af de kronologiske kapitler rummer fire tematiske hovedafsnit, Rammerne, Erhvervene, Markederne og Menneskene.

Rammerne

beskriver den internationale *kontekst* og den tiltagende integration af markedøkonomien i stadig større geografisk udstrækning. I dette afsnit behandles også den nationale kontekst: den demografiske og økonomiske baggrund, herunder ikke mindst konjunkturudviklingen. De økonomiske konjunkturer opfattes som de afgørende rammebetingelser for den økonomiske aktivitet, og opfattelsen af – eller forståelsen af – den til enhver tid foreliggende aktuelle konjunktursituation er en vigtig del af de økonomiske aktørers beslutningsgrundlag. I den forbindelse analyseres den teknologiske baggrund, jf. nedenfor og periodens vigtigste politiske tiltag.

Erhvervene

er delt i to hovedafsnit, der behandler udviklingen på forskellige aggregeringsniveauer, dels generelt og dels på sektorniveau og brancheniveau. Det er erhvervslivets *struktur*, der skildres her. Det er udbudsidens organisering på virksomheds- og foreningsniveau, og det er de produktionsfaktorer, der tages i anvendelse, og de produktionsproces-

ser og produkter, der bliver resultatet. Alle de store sektorer, landbrug, industri, handel etc. behandles, men på de lavere aggregeringsniveauer, branche- og fagniveau er fremstillingen baseret på eksempler.

Markederne

beskriver markedsudviklingen og dermed erhvervslivets *funktion*. Der redegøres for, hvad konjunkturudviklingen betyder for udviklingen i konkurrenceformer og konkurrenceregulering, markedsstruktur og markedsintegration på de forskellige markedstyper. Varemarkederne belyses mest indgående med eksempler fra mange typer af varer/tjenesteydelser og med både Business-to-business markeder og Business-to-consumers markeder repræsenteret. Desuden belyses Ejendomsmarkedet, Finansmarkederne og Arbejdsmarkedet.

Menneskene

behandler de mange *aktører*, som udgjorde de danske erhverv og skabte eller formidlede den produktion af varer og tjenesteydelser, som kom til eller blev til i det danske samfund. Der redegøres først for den offentlighed, som omgav det danske erhvervsliv, og for, hvordan arbejdsmiljøet udviklede sig. Dernæst behandles de vigtigste persongrupper:

1. Forbrugerne
2. Producenterne
3. Investorerne

Det er ikke så meget enkeltindivider som grupper (aktørroller), der vil blive behandlet.

I den foreliggende version af manuskriptet er det kun de to første afsnit, rammerne og erhvervene, der er blevet skrevet.

Økonomisk historisk teori

En stor del af arbejdet har drejet sig om at formulere et teoretisk grundlag. Det har vist sig mere kompliceret end først antaget. Ud-

gangspunktet var det selvfølgelig, at historie som samfundsvidenskab ikke kan negligere indsigter vundet i de andre samfundsvidenskaber. I forhold til dansk erhvervshistorie vil det sige den økonomiske videnskab.

I praksis har det vist sig vanskeligt. Økonomisk videnskab repræsenterer et vanskeligt overskueligt felt med en teoridannelse, der gennemgående er formuleret på et højt abstraktionsniveau, der kun kan nås ved at opstille antagelser, der forholder sig frit til det empirisk konstaterbare og undertiden er bevidst kontrafaktiske. Det er der for den sags skyld ikke noget galt i, men det gør det meget vanskeligt at anvende teorierne, hvis man har sat sig for at lave en oversigt over dansk erhvervshistorie. Dertil kommer, at mange af teorierne arbejder med en kort tidshorisont eller undertiden helt uden tidshorisont.

Forsøget på at inddrage økonomisk teori er derfor endt med, at jeg prøver at opstille en samlet teori om den økonomiske udvikling på et lavere abstraktionsniveau end det, der anvendes i økonomisk videnskab. Det er et abstraktionsniveau, hvor teorier ikke må baseres på åbenlyst kontrafaktiske antagelser, og hvor ambitionen ikke er at opstille en matematisk model – bestemt ikke – men alene at give en stiliseret beskrivelse, dvs. en beskrivelse, der fremhæver de væsentligste faktorer. Hvad dette niveau mangler i matematisk præcision, vinder det i umiddelbar empirisk anvendelighed. En teori formuleret på det niveau står for mig som et uundværligt mellemlid mellem de mere abstrakte teorier og det empiriske niveau. Teorien er tænkt som en referenceramme, der kan være fælles for økonomer og historikere og er et forsøg på at bygge bro mellem de to videnskaber forskellige tilgange, men risikerer naturligvis i stedet at blive en placering mellem to stole.

Hovedopgaven for den teori, jeg arbejder med, er at forklare, hvorfor den økonomiske udvikling siden den kapitalistiske økonomis gennembrud har haft karakter af et konjunkturformet vækstforløb. Økonomien udvikler sig i vækstbølger af 6-8 års varighed med et fælles grundforløb af spirende opsving, kraftigere vækst, stagnation og nedgang. Dette vækstmønster er velkendt, men er ikke de eneste konjunkturbevægelser, der kan konstateres. Siden 1920'erne har man været

opmærksom på, at der bag de 6-8 årige vækstbølger kunne ses et mønster af 50-60 årige vækstforløb, som ikke ophævede de 6-8 årige vækstbølger, men som gav dem forskellig karakter. I en periode på ca. 25 år var de økonomiske tilbageslag korterevarende, og økonomien havde lettere ved at komme ind i en ny vækstbølge, men i de efterfølgende ca. 25 år var tilbageslagene alvorligere, og det var vanskeligere at få en ny vækstbølge i gang.

Teorien om de 50-60 årige konjunkturbølger, de såkaldte Kondratieffske cyklusser (efter den russiske økonom Nikolaj Kondratieff) er kontroversiel og har svorne tilhængere og forbitrede modstandere. Der er ikke fremsat en alment accepteret forklaring på dem, og der er end ikke enighed om, hvordan de skal beskrives eller dateres.

Den teori, jeg arbejder med, bygger især på den engelske økonom Christopher Freemans arbejder, men repræsenterer en videreudvikling af teorien. Udgangspunktet er, at det 50-60 årige konjunkturforløb kan dokumenteres i prisudvikling, investeringsmønster og arbejdsløshed, men ikke i den samlede økonomiske vækst.

Teorien går i korthed ud på, at de 50-60 årige Kondratieffske konjunktursvingninger er fremkaldt af udviklingen i den teknologi, som står til rådighed. Man kan bruge begrebet samfundets grundlæggende teknologiske konstellation til at betegne de teknologiske muligheder, som til enhver tid står til rådighed for samfundet. Den måde, hvorpå den teknologiske konstellation bliver taget i økonomisk anvendelse, har et bestemt forløb, hvor en oprindeligt åben teknologisk situation gradvis lægges mere og mere fast, fordi stadig større dele af økonomien indretter sig på en bestemt teknologisk præmisser. Derved ændres og udtømmes vækstmulighederne efterhånden, og investeringerne søger i stigende grad over mod nye teknologiske muligheder, der så kan danne grundlag for en ny teknologisk konstellation og for en gentagelse af hovedtrækkene i det vækstforløb, der knytter sig til en teknologisk konstellation.

De Kondratieffske konjunkturbølger kan derfor forstås som to alternerende vækstregimer, hvor væksten under det første regime, efter at en teknologisk konstellation har vist sin bæredygtighed, er karakteriseret af ekstensiv vækst med lancering af nye produkter og lø-

bende forbedring af de eksisterende. Under det regime er investeringsaktiviteten forholdsvis høj og beskæftigelsen god.

Når mulighederne for ekstensiv vækst er udtømt indtræder et nyt vækstregime. Den teknologiske konstellation er nu kommet ind i en nedgangsfase, samtidig med, at elementerne til en ny konstellation endnu er usikre. Væksten bliver i denne fase mere intensiv og retter sig i højere grad mod at billiggøre produktionen ved at erstatte arbejdskraft med kapital. Den samlede investeringsaktivitet bliver mindre og beskæftigelsen mærkbart dårligere end under det forrige vækstregime.

Teorien om de Kondratieffske konjunkturbølger beskriver hovedtrækkene i den langsigtede udvikling i den nationale og den internationale økonomi. Hvis man deler udviklingen op i kortere tidsafsnit eller ser på enkelte brancher eller virksomheder, bliver billedet langt mere flimrende. Der er til stadighed både på virksomhedsniveau og på brancheniveau modsatrettede udviklingsforløb: Selv under den kraftigste højkonjunktur er der virksomheder, der klarer sig dårligt, og selv under den dybeste økonomiske depression er der virksomheder, der klarer sig godt. Udviklingen på det nationale og internationale niveau og på langt sigt må derfor opfattes som nettoresultat af en lang række modsatrettede udviklingsforløb på branche- og virksomhedsniveau.

Teorien kan bruges til at indkredse studiefelter, som forekommer særligt vigtige i forhold til den forståelse, teorien repræsenterer. Her skal nævnes seks felter, hvor der er behov for dyberegående undersøgelser:

1. Det konkrete konjunkturforløb i Danmark i de 6-8 årige vækstbølger under de to alternerende vækstregimer.
2. Investeringsmønsteret i forhold til de to vækstregimer
3. De konkrete former for markedsvækst i relation til udviklingen i de teknologiske konstellationer
4. De vigtigste økonomiske populationers dynamik
5. Den teknologiske konstellations betydning for prisstrukturen

6. Produktivitetsudviklingen i forhold til udviklingen i den teknologiske konstellation

Ovenstående er naturligvis kun en meget summarisk præsentation af forskningsprojektet. Interesserede henvises til følgende artikler:

Teori – metode – teknik i erhvervshistorien. *Erhvervshistorisk Årbog 2004*, s. 7-51

Cykel og bølge. Bidrag til en materiel teori om den erhvervsøkonomiske udvikling. *Erhvervshistorisk Årbog 2008*, s. 7-51.

Markedet. *Erhvervshistorisk Årbog 2009*, s. 7-57.

Forskningsmiljø

Center for Erhvervshistorie

Der har i 2009 været seks medarbejdere knyttet til Center for Erhvervshistorie, to lektorer, en projektforsker, en post doc.- og to ph.d.-stipendiater.

Medarbejdernes forskningsprojekter spænder over emner som erhvervshistorisk teori, den generelle erhvervshistoriske udvikling, betydningen af direkte udenlandske investeringer, og til mere afgrænsede studieområder som erhvervslivet i Århus siden begyndelsen af 1990'erne, infrastrukturens betydning for erhvervsudviklingen i Østjylland siden 1945, og virksomhedshistoriske studier af henholdsvis energiselskabet NRGi og forsikringselskabet Købstædernes Forsikring. Der er i årets løb blandt andet blevet offentliggjort Michael Bruuns rapport "På forkant af den globale erhvervsudvikling. Vækst i Århus 1990-2004" (167 sider) og "Dansk erhvervshistorie 1848-2008", bind 1-2 (719 sider, duplikeret) af Jørgen Fink.

Centeret har arrangeret to engelsksprogede workshops for medarbejdere ved Aarhus Universitet med emnerne "Market and markets" og "Aspects of economic development and evolution".

DigDag-projektet – Digitalisering af Danmarks historisk-administrative geografi

I december 2008 modtog Statens Arkiver tilsagn fra Forsknings- og Innovationsstyrelsen om, at en ansøgning til Den nationale pulje for Forskningsinfrastruktur om en finansiering af DigDag-projektet var imødekommet med i alt 15 mio. Bag ansøgningen stod, foruden Statens Arkiver, Kort- og Matrikelstyrelsen, Nationalmuseet, Københavns Universitet, Syddansk Universitet, Kulturarvsstyrelsen og Det Kongelige Bibliotek. Disse udgør konsortiet bag DigDag-projektet, som ejes af Statens Arkiver.

DigDag er en forkortelse for Digitalisering af Danmarks historisk-administrative geografi.

Det tre-årige projekt skal kortlægge Danmarks historisk-administrative geografi fra ca. 1660 til nutiden i en offentligt tilgængelig database. De administrative enheder der lægges ind i databasen indbefatter i første omgang kirkeforvaltning, regional og lokal forvaltning, retsvæsen, politivæsen, udskrivningsvæsen, men endnu flere inddelinger er på bedding. Ejerlavene er den mindste enhed der arbejdes med, og udgør de byggesten, som de øvrige enheder vil blive sammenstykket af.

Foruden den historisk-administrative del vil databasen rumme ca. ¼ million nuværende og ikke længere eksisterende stednavne. Stednavneoplysningerne stammer bl.a. fra Kort & Matrikelstyrelsens stednavne og stamoplysningsregister, bogværket *Danmarks Stednavne* og en række andre kilder. I DigDag-databasen vil det derfor være muligt at foretage søgninger på hele og dele af nuværende og udgåede stednavne. Man vil kunne finde oplysninger om navnenes tidligst kendte former, og tolkninger af navnenes betydning. Samtidig vil man kunne få vist stedets placering på et kort, og få oplyst stedets nuværende navn. Forskningsmulighederne i databasens stednavneoplysninger er mange. F.eks. vil man kunne følge Danmarks udvikling fra alt-overvejende agrarsamfund til et mere industrielt urbant samfund når steder, der før havde marknavne, i dag hedder f.eks. Industriparken eller Ligustervænget.

Projektets mål er todelt. Der vil dels blive etableret et elektronisk atlas. Her vil forskere og andre interesserede kunne tilgå det samlede datamateriale og lave (kort)udtræk af netop de geografiske/stednavne/administrative oplysninger de har behov for. Det vil således være muligt at producere sine egne kort, f.eks. et kort over alle stednavne med endelsen -rød eller -rup, eller et hvor 'sorte' indgår i navnet. På samme måde vil man kunne producere kort over en hvilken som helst administrativ enhed, i en given periode. Man kan f.eks. ønske at få vist lægdsinddelingen i år 1800, 1850 eller år 1900, eller den kommunale inddeling på et vilkårligt tidspunkt.

Udover at få kortlagt enhedernes geografiske udstrækning vil man endvidere få oplyst de administrative enheders indbyrdes relationer og hierarki. For Statens Arkivers brugere vil det være af stor værdi

at kunne afdække den administrative geografi og struktur, når den rette arkivskaber skal identificeres.

Slutproduktets anden del bliver et antal såkaldte webservices, de er tiltænkt myndigheder, institutioner, privatpersoner og alle andre, som er i besiddelse af data med geo-relateret indhold. Meningen er, at DigDags webservice skal kunne anvendes som en geografisk/administrativ/stednavnemæssig indgang til brugerens egne systemer. Webservices vil blive stillet gratis til rådighed for alle interesserede.

For Statens Arkivers vedkommende vil det være oplagt, at DigDag bliver integreret med arkivdatabasen Daisy. Herved vil man let kunne danne sig et overblik over samtlige arkivalier, der knytter sig til et bestemt område, samt få direkte adgang til at se de relevante arkivalier, som allerede findes på internettet i indskannet form.

Forskningsseminar på SDU med fokus på 1950'erne

Det årlige forskningsseminar blev den 9. december afholdt i samarbejde med en gruppe velfærdsforskere omkring professor Klaus Petersen, SDU. Der blev sat historisk fokus på 1950'erne. I begyndelsen af året udkom antologien *Samfundsplanlægning i 1950'erne*, og sammen med seminaret markerede det afslutningen af Statens Arkivers 1950'er projekt. Siden projektet blev søsat tilbage i slutningen af 1990'erne, er der kommet ny forskning om tiårets politiske historie, kulturhistorie og økonomiske historie. En del af denne forskning er foregået på universiteterne, en del indenfor arkivverdenen. Omkranset af Leon Jespersens indledningsforelæsning om Den statslige planlægning i 1950'erne og Mogens Rüdigers afslutning om 1950'erne i "Longue durée", var det tale om et tæt pakket program med 2-3 oplægsholdere inden for emnerne Sociale forhold og velfærdspolitik, Samfundsdebatten i 1950'erne, Uddannelse og ungdom, Kultur og kulturpolitik. Der var et godt flow i programmet med vægten lagt på korte oplæg efterfulgt af livlig diskussion. Foruden Leon Jespersen deltog Else Hansen og Peter Fransen fra SA med oplæg om henholdsvis 1950'ernes universitetspolitik og de mellemlange og videregående tekniske uddannelser. I alt havde seminaret samlet ca. 40 deltagere,

heriblandt en pæn del fra Statens Arkiver. Flere af de tilstedeværende deltagere gav efterfølgende udtryk for, at det havde været et vellykket arrangement for såvel forskere som kolleger uden forskningstid.

Arkivforeningen

Arkivforeningen havde i 2009 ni arrangementer på programmet samt en international konference.

I februar fortalte Director Francis X. Blouin Jr. fra Bentley Historical Library, University of Michigan, om, hvordan arkivstanden og historikerstanden havde udviklet sig gennem det forløbne århundrede, og han tegnede et interessant historiografisk billede af udviklingen.

Arrangementet i marts måned var et besøg på Danmarks Kunstbibliotek. Besøget bød på en introduktion til Kunstbibliotekets samlinger, bygninger, personer, en orientering om Weilbachs Arkiv og Kunsthistorisk Billedarkiv og en introduktion til Samlingen af arkitekturtegninger – Danmarks centrale arkiv for den tegnede bygningskulturarv.

I april fortalte seniorforsker Erik Gøbel, Rigsarkivet, om Øresundstoldsregnskaberne. De er bevaret fra 1497 til 1857 og vedrører 1,7 millioner skibes passage af Helsingør. Dette internationalt enestående kildemateriale er der stor interesse for blandt udenlandske historikere, og i Holland (hvor rigtig mange af skibene var hjemmehørende) har man rejst de nødvendige midler til at inddatere alle oplysninger fra regnskaberne.

Maj måneds arrangement var besøg i billedarkivet Scanpix, som både rummer et digitalt billedarkiv og et fysisk arkiv. I det digitale arkiv, som både indeholder danske og udenlandske billeder, har antallet af lagrede billeder for længst passeret en million. I det fysiske billedarkiv rummes der en billedskat af dimensioner, ca. 15 millioner papirbilleder og ca. 4 millioner dias.

I juni afholdt Arkivforeningen i samarbejde med Malmö Stadsarkiv og The Working Group on Archives and Human Rights within the International Council on Archives konferencen “Memory, Archives, and Human Rights”. Formålet med konferencen, der blev holdt

4. og 5. juni, var at skabe opmærksomhed omkring relevansen og vigtigheden af arkiver i forbindelse med 1) kampen for menneskerettigheder og 2) dokumentation af menneskerettighedskrænkelser. Der var oplægsholdere fra Norden, Europa, Rusland, USA og Sydafrika, ligesom de cirka 60 deltagere kom fra alle verdensdele.

Første arrangement efter sommerferien var et besøg på Carlsberg Arkiv, der dokumenterer bryggeriet Carlsbergs historie fra grundlæggelsen til i dag. Arkivet, der rummer 3000 hyldemeter arkivalier foruden fotos, kunst, genstande osv., beretter om en af Danmarks mest kendte virksomheder. De ældste arkivalier daterer tilbage til slutningen af 1600-tallet og omfatter historien om familien Jacobsens virke inden for bryggeri gennem generationer.

Stadsarkivar Henning Bro fortalte i september om Frederiksberg by og kommune 1858-2009. Vægten var lagt på samspillet mellem Frederiksbergs udvikling fra landsby til storby i hovedstaden og ændringerne i kommunens status, opgaver, forvaltning og samspil med den øvrige del af hovedstadsmetropolen. I den forbindelse vil han komme ind på, hvordan hovedstadens anden by og kommune – København – af flere omgange forsøgte at knægte naboens kommunale selvstændighed.

I oktober handlede foredraget om Christian 10. Professor Knud J.V. Jespersen forsøgte med udgangspunkt i sine studier i kongens omfattende dagbogsmateriale at komme ind på livet af manden bag kongemasken og søge en samlet vurdering af hans kongegering og plads i monarkiets større historie.

Årets sidste arrangement var seniorforsker Tyge Krogh fra Rigsarkivet, der fortalte om selvmordsmord i 1700-tallet. I Nordeuropa florerede en særlig type mord, hvor morderen dræbte et uskyldigt offer for at blive henrettet. København var særligt hårdt ramt af disse mord. Han fortalte om mordenes tilknytning til den evangelisk-lutherske tro, som den udtryktes i henrettelsesceremonierne og i kirkens budskab til de dødsdømte.

Andre forskningsaktiviteter

Med i det danske forskningsmiljø

De 24 forskere ved Statens Arkiver er fortsat aktive i det danske, historiske forskningsmiljø. I tabel 1 og 2 er opgjort de aktiviteter, der ligger ud over virksomheden som forfattere til et større antal monografier og artikler. Tabellerne omfatter den indsats, der er ydet af forskere med forskningspligt samt af andre, der har indgivet rapport om deres forskningsindsats i 2009. Det er sket især som medlemmer af forenings- og selskabsbestyrelser, som deltagere i styregrupper, bedømmelsesudvalg m.m., som bidragydere til leksika og som foredragsholdere og som opponenter ved ph.d. og disputatsforsvar.

Tabel 1. Statens Arkiver i det danske historiske forskningsmiljø 2009

Antal aktiviteter	Med	Uden
	Forskningspligt	
Gæsteforelæsninger, foredrag og paper ved kongresser o.l.	40	3
Deltagelse i internationale kongresser etc. uden paper	9	0
Deltagelse i nationale kongresser uden paper	18	0
Udarbejdede anmeldelser	21	2
Hverv som redaktør af bøger og tidsskrifter	17	2
Medlemskab af bestyrelser for videnskabelige foreninger	29	3
Deltagelse i videnskabelige udvalg, råd, styregrupper og bedømmelsesudvalg	15	0
Medvirken ved peer reviews	10	0
Vejleder for ph.d. og specialestuderende	2	0

Kilde: Forskningsrapporter 2009. Tabellen omfatter aktiviteter udført af såvel arkivarer med som uden forskningspligt.

Af tabel 1 fremgår bl.a., at forskere ved Statens Arkiver gæsteforelæser eller afholder foredrag ved landets universiteter, ved kongresser og seminarer for forskere. Et stort antal antologier, tidsskrifter m.m. skylder også Statens Arkivers forskere deres udgivelse.

Man kan desuden se, at forskerne fortsat er medlem af et stort antal bestyrelser og i stigende grad deltager i en række udvalg og styregrupper og dermed bl.a. har været med til at planlægge konferencer, seminarer m.m. Nævnes kan det også, at en forsker er ansat som leder af Center for Erhvervshistorie ved Aarhus Universitet, og at flere er medlemmer af censorkorpset.

Forskerne ved Statens Arkiver har desuden skrevet en del anmeldelser.

Netværk

Forskerne indgår sammen med kolleger fra andre institutioner i en række formelle og uformelle netværk. Adskillige er medlemmer af videnskabelige selskaber som Det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie, Kildeskriftselskabet, Landbohistorisk Selskab, Dansk Komité for Byhistorie, Selskabet for Skole- og Uddannelsesforskning, Selskab for Surveyforskning m.fl. Hertil hører også Arbeitskreis für Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins. Flere deltager i Netværk for historisk religionsforskning, som er finansieret af Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation; her forberedes en ny dansk kirkehistorie. Også andre disciplindefinerede netværk har deltagere fra Statens Arkiver, f.eks. Netværk for Nordisk Velfærdsstatsforskning, Erhvervshistorisk netværk, besættelsestidsnetværket "Kollaboration, modstand og flugt", EPOKE (Education, Policy and Organisation in the Knowledge Economy), Legal Cultural Encounters in the Nordic Realms in the High Middle Ages, Amerikansk på dansk, The Making of Historical Biographies in Popular and Academic Culture, Polititræf – Forum for tværvideenskabelig politiforskning m.fl. Regionale netværk som det sønderjyske Grænseland og udviklingsområde samler også flere arkivarer. Orienteret mod enkelte projekter er Medieval Nordic Laws og netværk omkring real-skolernes og folkeskolens historie.

Formidling og det folkelige arbejde

Formidlingen sker ved siden af bøger og artikler også via en række andre kanaler som foredrag ved Folkeuniversitetet, i historiske foreninger og radio og TV samt ved at skrive aviskronikker og en række småbidrag til lokal- og egnshistoriske tidsskrifter samt populærmagasiner som f.eks. *Siden Saxo*. Formidlingsindsatsen og deltagelsen i det folkelige historiske arbejde er opgjort i tabel 2.

Tabel 2. Statens Arkiver og den folkelige formidling i 2009

Antal aktiviteter	Med	Uden
	forskningspligt	
Foredrag v/ Folkeuniversitet, foreninger, radio, TV m.m.	74	3
Aviskronikker og mindre artikler ("småstykker")	31	0
Udarbejdede leksikonartikler	0	0

Kilde: *Forskningsrapporter 2009*. Tabellen omfatter aktiviteter udført af såvel arkivarer med som uden forskningspligt.

Forskere i Statens Arkiver 2009

Navn	Stilling	Født	Årsværk	Bemærkning
Rigsarkivet, Publikumsafdelingen				
Nils G. Bartholdy	Seniorforsker	1941	0,29	
Peter Birkelund	Seniorforsker, ph.d.	1952	0,29	
Michael H. Gelting	Seniorforsker, fil.dr. h.c.	1951	0,23	Ansæt 80 % i Statens Arkiver
Erik Gøbel	Seniorforsker	1949	0,23	Ansæt 80 % i Statens Arkiver
Tyge Krogh	Seniorforsker, dr.phil.	1954	0,23	Ansæt 80 % i Statens Arkiver
Anette Jensen	Forsker, ph.d.	1973	0,29	
Birgitte Possing	Seniorforsker, dr.phil.	1952	0,60	
Rigsarkivet, Bevarings- og Kassationsafdelingen				
Else Hansen	Seniorforsker, ph.d.	1956	0,29	
Leon Jespersen	Seniorforsker, lic.phil.	1953	0,22	Orlov i 3 mdr.
Jørgen Mikkelsen	Seniorforsker, ph.d.	1959	0,29	
Asbjørn R. Thomsen	Ph.d. stipendiat	1974	1,00	
Landsarkivet for Sjælland m.v.				
Erik Nørr	Seniorforsker, dr.phil.	1944	0,29	
Karl Peder Pedersen	Seniorforsker, ph.d.	1952	0,64	6 mdr. frikøb

Landsarkivet for Fyn				
Peter Fransen	Seniorforsker, ph.d.	1962	0,46	3 mdr. frikøb
Landsarkivet for Nørrejylland				
Annette Ø. Schultz	Seniorforsker	1965	0,29	
Jesper O. Nielsen	Forsker, ph.d.	1967	0,50	
Steffen E. Jørgensen	Seniorforsker, ph.d.	1953	0,29	
Landsarkivet for Sønderjylland				
Hans Schultz Hansen	Seniorforsker, dr.phil.	1960	0,29	
Leif Hansen Nielsen	Seniorforsker, ph.d.	1955	0,29	
Morten Andersen	Forsker, ph.d.	1973	0,21	Til 31.5.
Erhvervsarkivet				
Jørgen Fink	Seniorforsker, dr.phil.	1947	0,29	Leder af Center for Erhvervshistorie
Kenn Tarbensen	Seniorforsker, ph.d.	1964	0,29	
Dansk Data Arkiv				
Hans Jørgen Marker	Seniorforsker	1950	0,33	Til 30.8.
Anne S.F. Kjeldgaard	Seniorforsker, ph.d.	1972	0,10	Orlov til 1.9
Statens Arkiver i alt forskningsårsværk			8,23	

2/7 forskning i 1 år = 0,29 årsværk

2/7 forskning i 1 måned = 0,02 årsværk

I 2008 havde Statens Arkiver 10,37 forskningsårsværk. Det stærke fald skyldes dels bortfaldet af en permanent forskerstilling på Landsarkivet for Fyn, dels at en midlertidig forskerstilling ved landsarkivet i Aabenraa med 50 % forskningstid udløb, dels længerevarende orlov/vakancer ved landsarkivet i Viborg og Dansk Data Arkiv samt dels markant færre frikøb end det foregående år.

Ovenstående tabel viser antallet af normerede forskningsårsværk i 2009, ordinært såvel som ekstraordinært finansierede. Det faktisk afholdte antal forskningstimer fremgår under konto 5.2. i nedenstående tabel, der er udarbejdet på grundlag af oplysningerne i Statens Arkivers timeregistreringssystem.

Tidsforbrug på forskning i Statens Arkiver 2008 og 2009

Aktivitet	Timer 2009	Timer 2008	Pct. 2009*	Pct. 2008*
5.1. Planlægning, administration og møder vedr. forskning	539	422	0,1	0,1
5.2. Forskning **	12.866	14.155	3,4	3,9
5.3. Institutionsforskning***	959	931	0,3	0,3
5.4. Andet vedr. forskning	173	147	0,0	0,0
I alt	14.536	15.655	3,9	4,3

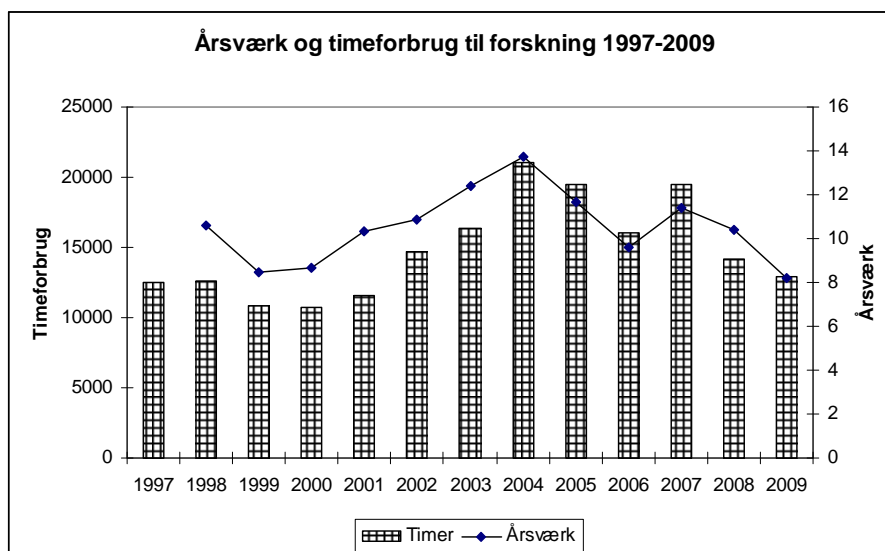
Kilde: Statens Arkivers tidsregistrering.

* Af det samlede tidsforbrug i Statens Arkiver

** Udført af ansatte med forskningsret- og pligt normalt i 2/7 forskningstid samt evt. opnåede frikøbsperioder.

*** Forskningsprojekter iværksat af Statens Arkivers ledelse.

Antal årsværk og timeforbrug til forskning kan opgøres over en længere årrække. Udviklingslinjerne bliver da som vist i diagrammet på næste side. Det fremgår heraf, at antallet af årsværk og reelt afholdte forskningstimer var særlig højt i kraft af UMTS-bevillingerne for 2003-05 og 2006-08. Endvidere fremgår, at antallet af årsværk til forskning i 2009 befandt sig på det laveste niveau i den periode, hvorfra tal foreligger.

Diagrammet viser timeforbruget til forskning (konto 5.2.)

Forholdet mellem den normerede forskningstid på 2/7 af forskernes arbejdstid og de faktisk afholdte forskningstimer er udgangspunkt for et årligt regnskab over de enkelte forskeres overskud/underskud af forskningstimer. Dette regnskab skal sikre, at de normerede forskningstimer faktisk afholdes. I den udstrækning, det ikke er tilfældet, danner systemet grundlag for iværksættelse af ekstraordinær afvikling af forskningstid. Siden udgangen af 2005 er det samlede overskud/underskud blevet opgjort med følgende resultat:

2005	- 979 timer
2006	- 1751 timer
2007	- 2448 timer
2008	- 1596 timer
2009	- 893 timer

Efterslæbet var navnlig stort i 2007, men har siden været under afvikling. Det skyldes dels krav om, at arkivarer med forskningsunderskud har skullet aftale afholdelse af ekstra forskningstid med deres chef, dels at et par forskere med særligt stort efterslæb har fået ansættelse uden for Statens Arkiver.

Forskernes fordeling på stillingskategori og køn ultimo 2009

Stillingskategori	Mænd	Kvinder	I alt
Seniorforskere	15	4	19
Forskere	1	1	2
Ph.d.-studerende	1	0	1
I alt	17	5	22

Forskernes fordeling på alder og køn ultimo 2009

Fødselsår	Mænd	Kvinder	I alt
1940-49	4	0	4
1950-59	8	2	10
1960-69	4	1	5
1970-79	1	2	3
I alt	17	5	22

To stillinger ved landsarkivet i Viborg og Dansk Data Arkiv var ubesatte ved årets udgang; til førstnævnte var der dog antaget en ansøger med tiltræden primo 2010. En forskerstilling ved landsarkivet i Odense er bortfaldet i 2009.

Kønsfordelingen er vedvarende meget skæv. En kvindelig forsker er fratrådt ved landsarkivet i Viborg. Efterfølgeren er en mand. Der var ingen kvinder med forskerkvalifikation blandt ansøgerne. Der vil i de kommende år være et behov for nyrekruttering, som formentlig kan opfyldes.

Løbende forskningsprojekter i 2010

Forkortelser:

RAP = Rigsarkivet, Publikumsafdelingen

RAB&K = Rigsarkivet, Bevarings- og Kassationsafdelingen

LAK = Landsarkivet for Sjælland m.m., København

LAO = Landsarkivet for Fyn, Odense

LAV = Landsarkivet for Nørrejylland, Viborg

LAÅ = Landsarkivet for Sønderjylland, Aabenraa

EA = Erhvervsarkivet, Århus

DDA = Dansk Data Arkiv, Odense

Navn:	Stilling:	Enhed:
Nils G. Bartholdy	Arkivar, seniorforsker	RAP
1	Det danske kongevåbens betydning i politisk, dynastisk og kulturel henseende ca. 1194-1819 (1864)	

Navn:	Stilling:	Enhed:
Peter Birkelund	Arkivar, seniorforsker, ph.d.	RAP
1	Tyske beslaglæggelser af dansk ejendom under besættelsen	
2	Rejsende i sabotage	
3	Guide til besættelsestidens arkiver	

Navn:	Stilling:	Enhed:
Michael H. Gelting	Arkivar, seniorforsker, professor, fil.dr. h.c.	RAP
1	Det danske samfund i højmiddelalderen i europæisk perspektiv. Delprojekt: Den danske kirke i den tidlige højmiddelalder (til ca. 1200).	
2	Det danske samfund i højmiddelalderen i europæisk perspektiv. Delprojekt: De danske landskabslove.	
3	Den Sorte Død. Delprojekt: <i>Coping with the Black Death: Human response to the plague 1347-1370.</i>	
4	Den Sorte Død. Delprojekt: Den Sorte Døds virkninger på samfundet i Maurienne (Savoyen) ca. 1315-1390.	

Navn:	Stilling:	Enhed:
Erik Gøbel	Arkivar, seniorforsker	RAP
1	Danmarks økonomiske og sociale historie, med særligt henblik på handel og søfart og tropekolonier	
2	Øresundstoldens historie	

Navn:	Stilling:	Enhed:
Anette Jensen	Arkivar, forsker, ph.d.	RAP
1	Arbejdstitel: ”enhver sættes i stand til at nyde sin lovlige Ret”. – Forligelseskommissionerne 1795-1857	
2	Afvikling af birkeretterne	

Navn:	Stilling:	Enhed:
Tyge Krogh	Arkivar, seniorforsker, dr.phil.	RAP
1	A Lutheran Plague. Murdering to die in the 18th Century	
2	Kvinder i mandsklæder i Danmark i 1700-tallet	

Navn:	Stilling:	Enhed:
Birgitte Possing	Professor, adj. KU, seniorforsker, dr.phil.	RAP
1	Kunsten at skrive biografi /The Art of Biography – en tværfaglig debat- og håndbog	
Projektet indgår i en plan for et større projekt om The Making of Biographies in Popular and Academic Culture.		

Navn:	Stilling:	Enhed:
Else Hansen	Arkivar, seniorforsker, ph.d.	RA B&K
1	Dansk universitetspolitik 1945-1975	

Navn: Leon Jespersen	Stilling: Arkivar, seniorforsker, ph.d.	Enhed: RA B&K
1	Strukturændringer i 15-1600-tallets Danmark set i et nordisk perspektiv	
2	Aktstykker og oplysninger om rigsrådets og stændermødernes historie	
3	Krapperrups historie	
4	Rigets indtægter og udgifter	

Navn: Jørgen Mikkelsen	Stilling: Arkivar, seniorforsker, ph.d.	Enhed: RA B&K
1	Studier i det danske monarkis byhistorie ca. 1700-1870, set i internationalt perspektiv	
2	Mellem København og Tranquebar. Om Asiatisk Kompagnis søfart på Indien i 1700-tallet	
3	Studier i immigrationen til Danmark indtil ca. 1940	

Navn: Christian Larsen	Stilling: Arkivar, forsker, ph.d.	Enhed: RA B&K
1	Pastoralseminariet 1809-2009	
2	”at tage hele det samlede Skolevæsens Forhold – pædagogisk, økonomisk og administrativt – op til Overvejelse og Drøftelse samt til at udarbejde Forslag til en Omordning heraf”. Den Store Skolekommission 1919-1923	
3	Provst Christian Laurembergs embeds- og visitatsbog 1689-1695	
4	Private skoler i Danmark	
5	Realskolens historie	

Navn: Erik Nørr	Stilling: Arkivar, seniorforsker, dr.phil.	Enhed: LAK
1	Grønseland og udviklingsområde. Sønderjyllands historie 1945-1972	
2	Partier, politikere og valg i Sønderjylland 1920-1980	
3	Den danske realskoles historie	
4	Dansk skolehistorie. Vilkår, visioner og hverdag gennem 500 år.	
5	Dansk kirke- og religionsforskning i det 19.-20. århundrede	

Navn:	Stilling:	Enhed:
Karl Peder Pedersen	Arkivar, seniorforsker, ph.d.	LAK
1	På sporet af forbryderen. Kriminal efterforskningens og opdagelsespolitiets historie i København 1800-1863	

Navn:	Stilling:	Enhed:
Peter Fransen	Arkivar, seniorforsker, ph.d.	LAO
1	De danske teknikumingeniører	
2	Direktoratet for Kriminalforsorgen 1910-2010. Direktoratets administrationshistorie	

Navn:	Stilling:	Enhed:
Steffen Elmer Jørgensen	Arkivar, seniorforsker, ph.d.	LAV
1	Store planer, store resultater? Studier i dansk transport- og kommunikationsplanlægning, ca. 1930-1975	
2	Statshavne og andre havne. Statens havnedrift – egnsudvikling og forretning.	
3	Viborg-veje i 950 år	

Navn:	Stilling:	Enhed:
Annette Østergaard Schultz	Arkivar, seniorforsker, ph.d.	LAV
1	Adoptiv- og plejebørn i Danmark 1750 – (1956) 2000	

Navn:	Stilling:	Enhed:
Leif Hansen Nielsen	Arkivar, seniorforsker, ph.d.	LAÅ
1	Flygtningeadministrationen i Nordslesvig 1945-1948	
2	Liefergemeinschaft	
3	Grænseland og udviklingsområde – Sønderjyllands historie 1945-1972	
4	Partier, politikere og valg i Sønderjylland, 1920-1980	
5	Landindvindingsprojekter i Sønderjylland, 1920-1970 (ca.)	

Navn: Hans Schultz Hansen	Stilling: Arkivar, forskningsleder, adj. professor, dr.phil.	Enhed: LAÅ
1	Bidrag til Sønderjylland A-Å	
2	Flertal og mindretal i Nordslesvig 1945-1973	
3	H.P. Hanssen i det danske Folketing 1922-24	

Navn: Jørgen Fink	Stilling: Arkivar, seniorforsker, dr.phil.	Enhed: EA
1	Dansk erhvervshistorie 1848-2009	

Navn: Kenn Tarbensen	Stilling: Seniorforsker, ph.d.	Enhed: EA
1	Det multinationale gennembrud. Holdninger til udenlandske investeringer i dansk erhvervsliv 1945-1972.	

Navn: Anne Sofie Fink Kjeldgaard	Stilling: Arkivar, seniorforsker, ph.d.	Enhed: DDA
1	Spørgeskemaet til historisk indsigt	
2	Dataformidling – tilskyndelser og barrierer	
3	Kvalitative forskningsdata – potentiale for arkivering og genbrug	
4	Spørgeskemaundersøgelsen i forskning og forvaltning	

Forskning i Statens Arkiver - bibliografi 2009

Bibliografien omfatter især de forskningsresultater og andre publikationer, som er blevet indberettet af forskere i Statens Arkiver ved årsskiftet 2009/2010. Indberetning var obligatorisk for alle ansatte med forskningspligt. Derimod var den frivillig for øvrige ansatte og chefer (markeret med *).

Forvaltning, politik og samfund

Birkelund, Peter: Holger Danske likviderede 200 stikkere. (Nordisk Arkivnyt 2009:2, s. 75-78).

Fransen, Peter: Ungdomsfængsel – dømt til opdragelse på ubestemt tid. Et element i 1950'ernes diskussion om straffelovsrevisionen. (Else Hansen og Leon Jespersen, red., Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie. 2009, s. 295-362).

Hansen, Else: Masseuniversiteter på tegnebrættet? 1950'ernes universitetsplanlægning i kommissioner og udvalg. (Else Hansen og Leon Jespersen, red., Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie. 2009, s. 227-294).

Jespersen, Leon: Indledning. (Else Hansen og Leon Jespersen, red., Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie. 2009, s. 9-27).

Jespersen, Leon: Konklusion. (Else Hansen og Leon Jespersen, red., Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie. 2009, s. 521-537).

Jespersen, Leon: Indledning. (Peter Wessel Hansen og Leon Jespersen, red., Stormen på København. Den svenske belejring 1658-1660. København. Kultur og Historie 1. 2009, s. 7-22).

Jespersen, Leon: Den københavnske privilegiesag og 1600-tallets strukturændringer. (Peter Wessel Hansen og Leon Jespersen, red., Stormen på København. Den svenske belejring 1658-1660. København. Kultur og Historie 1. 2009, s. 117-145).

Jørgensen, Steffen Elmer: Vejle Amt 1867-1933 og Vejle Amt 1933-1970. (Lars Bjørneboe og Karen Skovbjerg, red., Magten og menneskene. Vejle Amts historie 1794-2006. 2009, s. 92-164).

Jørgensen, Steffen Elmer: Velfærdsstaten sættes på hjul. Om langsigtet trafikplanlægning i 1950'erne, dens forudsætninger og dens følger for dagens Danmark. (Else Hansen og Leon Jespersen, red., Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie. 2009, s. 77-152).

Larsen, Christian: Tilblivelsen 1794-1841. (Lars Bjørneboe og Karen Skovbjerg, red., Magten og menneskene. Vejle Amts historie 1794-2006. 2009, s. 53-68).

Pedersen, Karl Peder: Artiklerne Det Kgl. Vajsenhus, Frøslevlejren, Fødselsstiftelsen, Horsens Statsfængsel, Horserød; Det kgl. Opfostringshus og Sølvbjerghøj til *Kulturarvstyrelsens 1001 fortællinger om Danmark* 2009.

<http://www.kulturarv.dk/i-fokus-nu/igangvaerende-projekter/1001-fortaellinger-om-danmark/>.

Schultz, Annette Østergaard: 1842-1867. (Lars Bjørneboe og Karen Skovbjerg, red., *Magten og menneskene. Vejle Amts historie 1794-2006*. 2009, s. 69-91).

Økonomisk, social og lokal historie

Fink, Jørgen: Markedet. (*Erhvervshistorisk Årbog* 58, 2009, s. 7-57).

Fink, Jørgen: Dansk industri efter 1870. (*Historie* 2009:2, s. 165-179).

Gøbel, Erik: St. Thomas' Maritime Legacy. (Cathy O'Gara, red., *Destination U. S. Virgin Islands* 2009. St. Thomas 2009, s. 108-109).

Gøbel, Erik: Første danske rejse til Sankt Croix med skibet Enigheden 1733-1734. (*Handels- og Søfartsmuseets Årbog* 2009, s. 91-115).

Gøbel, Erik: Danmarks slavehandelsforbud 1792. (*Siden Saxo* 2009:1, s. 40-49).

Gøbel, Erik: The Danish Edict of 16th March 1792 to Abolish the Slave Trade. (Arnold R. Highfield og George F. Tyson, red., *Negotiating Enslavement. Perspectives on Slavery in the Danish West Indies*. St. Croix 2009, s. 129-141).

Mikkelsen, Jørgen og Stella Borne Mikkelsen: Slagelseegnen og de store vejanlæggelser i 1700-tallet. (*Jul i Slagelse* 2009, s. 13-17).

Nørr, Erik: Hvorfor blev skoleloven af 1937 først gennemført i 1950'erne og 1960'erne? (Else Hansen og Leon Jespersen, red., *Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie*. 2009, s. 153-226).

Nørr, Erik: Ansættelse af præster og provster på Færøerne 1854-1904. (Kirkehistoriske Samlinger 2009, s. 189-217).

Schultz, Annette Østergaard: 'Men kornet, kornet råbe alt på'. Om norske præsters kamp for at skaffe korn til almuen. (Erik S. Christensen m.fl., red., Nordjylland under Englandskrigen 1807-1814. 2009, s. 149-168).

Tarbensen, Kenn og Peter Sørensen: US investments in Denmark, 1945-1972. An overview with focus on motives and attitudes. (Hubert Bonin og Ferry de Goey, red., American Firms in Europe, 1880-1980. Strategy, Identity, Perception and Performance. Geneve 2009, s. 229-279).

Tarbensen, Kenn: Kampen om stålvasken. Fabrikant G. A. L. Thorsens patentansøgning 1955-1959. (Erhvervshistorisk Årbog 58, 2009, s. 279-302).

Tarbensen, Kenn: Den store og stolte fabrik i Mejlgade. (JP Århus 25. oktober 2009, s. 14-15) [om industribygningerne i Mejlgade 35-39].

Tarbensen, Kenn og Erik Kloppenborg og Kurt Pedersen: Developing Marketing Theory in Denmark. The role of 'Hages Haandbog'. (Richard A. Hawkins, red., Proceedings of the 14th Biennial Conference on Historical Analysis and Research in Marketing. Leicester 2009, s. 73-74).

Rets-, kultur- og bevidsthedshistorie

Hansen, Else: Hvordan bruges universitetshistorie? (Uddannelseshistorie 2009, s. 91-101).

Jespersen, Leon: Roskildefreden og danske historikere. (Hanne Sanders og Per Karlsson, red., Roskildefreden 1658 i perspektiv. 2009, s. 33-72).

Larsen, Christian og Jesper Eckhardt Larsen: Mellem nyhumanister, nordister, internationalister og emancipatorer – dansk uddannelseshistorie i små hundrede år. (Uddannelseshistorie 2009, s. 99-111).

Larsen, Christian: Dansk uddannelseshistorisk bibliografi 2008. (Uddannelseshistorie 2009, s. 157-169).

Larsen, Christian: Uddannelse som vare. (Siden Saxo 2009:4, s. 27-37).

Heraldik

Bartholdy, Nils G.: Københavns byvåben i lyset af begivenhederne 1658-1660. (Peter Wessel Hansen og Leon Jespersen, red., Stormen på København. Den svenske belejring 1658-1660. København. Kultur og Historie 1. 2009, s. 147-155).

Bartholdy, Nils G.: 'Det Antimasonianske Societet' – antifrimureri eller pietistisk loge? (Acta Masonica Scandinavica 12, 2009, s. 9-39).

Bartholdy, Nils G.: Carl-Alexander von Volborth 1919-2009 (nekrolog). (Heraldisk Tidsskrift 10, nr. 100, 2009, s. 503-504).

Bartholdy, Nils G.: Blasoneringer af våbener i Danmarks Adels Aarbog XCVIII 2006-08. 2009: Dorrien (1845), s. 480; Marselis (1643), van Marselis (1665), Gyldenkrone baron af Vilhelmsborg (1673), Marselis baron af Marselisborg (1680), s. 505; Teilman (1751), s. 607.

Harpsøe, Steffen*: Jord, blod og bemalede skjolde. (1066. Tidsskrift for historisk Forskning 2009:2, s. 15-27).

Sønderjyllands historie

Andersen, Morten: Rømø Havn – et egnsudviklingsprojekt. (Sønderjysk Månedsskrift 2009:4, s. 130-138).

Andersen, Morten: Sønderjyllands Erhvervsråd und die Geschichte der Regionalförderung in Dänemark 1945-75. (Rundbrief des Arbeitskreises für Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins 101, 2009, s. 23-25).

Andersen, Morten: Grænseby og Notstandsgebiet. Flensborg 1918-1933. (Sønderjysk Månedsskrift oktober 2009, s. 274-281).

Andersen, Morten: Grenzstadt und Notstandsgebiet Flensburg 1918-1933. (Grenzfriedenshefte oktober 2009, s.187-196).

Andersen, Morten: Food Supply in the Plebiscite Area of Schleswig 1918-20. (Henrik Lundtofte m.fl., red., War and Society in Scandinavia 1914-1950. 2009, s.161-182).

Hansen, Hans Schultz: Nationalitetskamp og modernisering. (Hans Schultz Hansen m.fl., red., Sønderjyllands Historie 2. 2009, s. 11-240 og 477-483).

Hansen, Hans Schultz: Ubi bene, ibi patria. Rational choice und nationale Identität in der deutsch-dänischen Grenzregion 1840-1848. (Demokratische Geschichte. Jahrbuch für Schleswig-Holstein 20, 2009, s. 19-40).

Nielsen, Leif Hansen: Fra kalkbrænderi til tømmerhandel – træk af Cimbras historie frem til ca. 1925. (Historier fra bybakken. 2009, s. 21-30).

Øvrige forskningsområder

Dupont, Michael*: Hvorfor skrives navne med latinske bogstaver? (Siden Saxo 2009:3, s. 48-49).

Mikkelsen, Jørgen og **Erik Nørr**: Margit Mogensen. (Jes Fabricius Møller, red., Historiens ildsjæle. 2009, s. 87-94).

Nielsen, Jesper Overgaard: Johann Albrecht von Korff – russisk gesandt i Danmark. (Personalthistorisk Tidsskrift 2009:1, s. 35-51).

Possing, Birgitte: Om kunsten at skrive biografi. (Rubicon 2009, s. 76-93).

Tarbensen, Kenn: Udvalgt litteratur om Østjylland 2008-2009. (Århus Stifts Årbøger 2009, s. 105-119).

Udredninger og rapporter m.m. om arkivforhold

Andersen, Ole Magnus Mølbak*: Sæt arkivalierne på køl. (Nordisk Arkivnyt 2009:1, s. 30-33).

Andersen, Ole Magnus Mølbak*: Archives and Archival Science. [Findes på <http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t713172967~db=al1>].

Bundsgaard, Inge*: Projekt DigDag. Digitalt atlas over Danmarks historisk-administrative geografi. (Nordisk Arkivnyt 2009:1, s. 23).

Edelholt, Peter*: Bevaring og indsamling af digitale private arkivalier i Danmark. (Nordisk Arkivnyt 2009:2, s. 79-80).

Eriksen, August*: Nyt Rigsarkiv på Kalvebod Brygge. (Nordisk Arkivnyt 2009:3, s. 120-122).

Eriksen, August*: Post Danmark flytter Rigsarkivet. (Nordisk Arkivnyt 2009:3, s. 131).

Fransen, Peter: Netmaskerne i det sociale sikkerhedssystem. (Else Hansen og Leon Jespersen, red., Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie. 2009, s. 495-516).

Hansen, Else og Leon Jespersen: Udfordringer i 1950'erne. (Else Hansen og Leon Jespersen, red., Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie. 2009, s. 421-439).

Hansen, Else: De højere uddannelser. (Else Hansen og Leon Jespersen, red., Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie. 2009, 486-495).

Hansen, Hans Schultz: Landsarkivet for Sønderjyllands betydning for udforskningen af Sønderjyllands historie 1983-2008. (Hans Schultz Hansen, red., Forskningen i Statens Arkiver. Årsberetning for 2008. 2009, s. 21-29).

Hans Schultz Hansen: 75 år. Den dansk-tyske arkivoverenskomst af 1933. (Nordisk Arkivnyt 2009:1, s. 25-27).

Hans Schultz Hansen: Ny fireårig forskningsplan for Statens Arkiver. (Nordisk Arkivnyt 2009:1, s. 28-30).

Jespersen, Leon: Livremmen spændes ind – Danmarks finanspolitiske problemer. (Else Hansen og Leon Jespersen, red., Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie. 2009, 439-453).

Jespersen, Leon: Indenrigsministeriet og kommunerne. (Else Hansen og Leon Jespersen, red., Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie. 2009, 475-479).

Jespersen, Leon: Forfatning, forvaltning og rigsfællesskab. (Else Hansen og Leon Jespersen, red., Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie. 2009, 516-520).

Jespersen, Leon: Rigsarkivarskift i Danmark. (Nordisk Arkivnyt 2009:4, s. 173-174).

Jespersen, Leon: 3. gang er lykkens gang. Om indvielsen af Rigsarkivets og Landsarkivet for Sjællands nye lokaler på Kalvebod Brygge. (Nordisk Arkivnyt 2009:4, s. 175).

Jespersen, Leon: Komparation af kassationsbeslutninger i Norden. (Nordisk Arkivnyt 2009:4, s. 205-206).

Jespersen, Leon: Vestnordiske indlæg. (Nordisk Arkivnyt 2009:4, s. 209).

Jørgensen, Steffen Elmer: Erhvervsministerierne – ønsker om eksportindustri. (Else Hansen og Leon Jespersen, red., Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie. 2009, 453-475).

Kristmar, Kirsten Villadsen*: The Danish Model – from 1973 until today. (Jan Dalsten Sørensen m.fl., red., Symposium about the Transfer, Preservation and Access to Digital Records, based on the Danish Experiences. 2009, s. 15-17).

Kristmar, Kirsten Villadsen*: Format and Structure Conversion. (Jan Dalsten Sørensen m.fl., red., Symposium about the Transfer, Preservation and Access to Digital Records, based on the Danish Experiences. 2009, s. 35-38).

Larsen, Christian: Kort over Åmosen år 1800. (Nordisk Arkivnyt 2009:1, s. 53-55).

Nielsen, Anders Bo*: Preservation in the Long Term. (Jan Dalsten Sørensen m.fl., red., Symposium about the Transfer, Preservation and Access to Digital Records, based on the Danish Experiences. 2009, s. 19-25).

Nielsen, Anders Bo*: Storage. (Jan Dalsten Sørensen m.fl., red., Symposium about the Transfer, Preservation and Access to Digital Records, based on the Danish Experiences. 2009, s. 31-33).

Nielsen, Kasper Bach*: Netværksregistrering i Daisy. (Nordisk Arkivnyt 2009:3, s. 126-127).

Noack, Johan Peter*: Fremtiden tro. (Nordisk Arkivnyt 2009:3, s. 128-130).

Nørr, Erik: Uddannelse og kultur i 1950'erne. (Else Hansen og Leon Jespersen, red., Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller til-løb? Forvaltning, trafik, uddannelse, fængsel, familie. 2009, 479-486).

Olsen, Poul*: Johan Peter Noack går på pension. (Nordisk Arkivnyt 2009:3, s. 158).

Olsen, Poul*: St. Croix African Roots Project. Dansk-vestindisk slægtshistorie og demografi på nettet. (Nordisk Arkivnyt 2009:4, s. 171-172).

Olsen, Poul*: Om skoleinspektør Johannes Ivar Bøgner, offentlighedsloven, ombudsmanden og arkivloven. (Nordisk Arkivnyt 2009:1, s. 34-35).

Ousager, Steen*: Evaluering af DDA Sundhed. (Nordisk Arkivnyt 2009:1 s. 24).

Ousager, Steen*: Landsarkivet for Sønderjylland 2008. (Sønderjyske Årbøger 2009, s. 331-335).

Sørensen, Jan Dalsten*: Bedre (og billigere?) digitale arkivalier undervejs i Danmark. (Nordisk Arkivnyt 2009:3, s. 123).

Sørensen, Jan Dalsten*: Transfer of Digital Records. (Jan Dalsten Sørensen m.fl., red., Symposium about the Transfer, Preservation and Access to Digital Records, based on the Danish Experiences. 2009, s. 27-29).

Tørning, Dan*: The Danish Model – from 1973 until today. (Jan Dalsten Sørensen m.fl., red., Symposium about the Transfer, Preservation and Access to Digital Records, based on the Danish Experiences. 2009, s. 11-13).

Yoneyama, Jun Petersen*: Nyt projekt i Statens Arkiver. Bevaringsplanlægning. (Nordisk Arkivnyt 2009:2, s. 81).

Yoneyama, Jun Petersen*: The Access Project. (Jan Dalsten Sørensen m.fl., red., Symposium about the Transfer, Preservation and Access to Digital Records, based on the Danish Experiences. 2009, s. 41-49).

Statens Arkivers publikationer 2009

Generelt

Statens Arkiver. Årsberetning 2008. 2009, 28 s. [Findes også på [http://www.sa.dk/media\(2855,1030\)/%C3%85rsberetning_2008.pdf](http://www.sa.dk/media(2855,1030)/%C3%85rsberetning_2008.pdf)].

Statens Arkiver. Årsrapport 2008. 2009, 26 s. [Findes også på [http://www.sa.dk/media\(2875,1030\)/%C3%85rsrapport_2008.pdf](http://www.sa.dk/media(2875,1030)/%C3%85rsrapport_2008.pdf)].

Statens Arkiver. Rapport om praksis på tilgængelighedsområdet, jf. arkivlovens § 39, stk. 3, for perioden 1. januar - 31. december 2008. 2009, 31 s. [Findes også på [http://www.sa.dk/media\(2954,1030\)/Rapport_om_tilg%C3%A6ngelighedspraksis_2008.pdf](http://www.sa.dk/media(2954,1030)/Rapport_om_tilg%C3%A6ngelighedspraksis_2008.pdf)].

Forskningen i Statens Arkiver. Årsberetning for 2008. 2009, 72 s. [Findes også på [http://www.sa.dk/media\(2962,1030\)/Forsknings%C3%A5rsberetning_2008.pdf](http://www.sa.dk/media(2962,1030)/Forsknings%C3%A5rsberetning_2008.pdf)].

Siden Saxo. Magasin for dansk historie, red. Lars Bangert Struwe og Steffen Harpsøe, 26:1, 2009, 52 s.

Tom Buk-Swienty: Da Røde Kors kom til Danmark; Tove Elisabeth Kruse: Danske lægebøger til menigmand; Jens Ringsmose: Da Danmark valgte F-16-jagerne; Erik Gøbel: Danmarks slavehandelsforbud 1792; Bognyt; Spørgekassen.

Siden Saxo. Magasin for dansk historie, red. Lars Bangert Struwe og Steffen Harpsøe, 26:2, 2009, 52 s.

Sofie Laurine Albris og Anna S. Beck og Lasse Sørensen: 'Smattens' arkæologi. Arkæologer på Roskilde Festival; Svend Clausen: Helgen under fremmed himmel; Anders Monrad Møller: Breve mellem svogre. Hertug Christian August af Augustenborg og prins Christian Frederik af Danmark; Anders Otte Stensager: Danske arkæologer i hagekorsets skygge. Danske reaktioner på tysk sammenblanding af arkæologi og ideologi; Spot på digital historieformidling; Bognyt; Spørgekassen.

Siden Saxo. Magasin for dansk historie, red. Lars Bangert Struwe og Steffen Harpsøe, 26:3, 2009, 52 s.

Arne Keller: Alexander Durham. Officer og bombemand?; Svetlana Wolder: De glemte vikinger. De nåede også til Ural og Sibirien; Dorthe Falcon Møller: Bager-svend på amerikadamperen Thingvalla og hovmester på lystyachten Sultana; Jakob Seerup: Hvad lokumsrullen fortalte. Nyboders lokummer anno 1764; Bognyt; Spørgekassen.

Siden Saxo. Magasin for dansk historie, red. Lars Bangert Struwe og Steffen Harpsøe, 26:4, 2009, 52 s.

Jakob Schelde Holde: Kampen om det naturlige samleje. En rejse i 1800-tallets seksualrådgivning; Lasse Sonne: Runernes Thor; Christian Larsen: Uddannelse som vare; Jacob Tullberg: Danmark og de store opdagelsesrejser; Bognyt; Spørgekassen.

Rigsarkivet

Symposium about the Transfer, Preservation of and Access to Digital Records, based on the Danish Experiences, red. Jan Dalsten Sørensen. 2009, 62 s. [Findes også på

[http://www.sa.dk/media\(3006,1030\)/Symposium_about_the_Transfer_%2C_Preservation_of_and_Access_to_Digital_Records.pdf](http://www.sa.dk/media(3006,1030)/Symposium_about_the_Transfer_%2C_Preservation_of_and_Access_to_Digital_Records.pdf)].

Erhvervsarkivet

Erhvervshistorisk Årbog 58, red. Chr. R. Jansen og Lone Hedegaard Liljegren og Jørgen Fink. 2009, 358 s.

Jørgen Fink: Markedet; Hans Chr. Johansen: Måling af arbejdsløshed – et problematisk foretagende; Fabio del Giudice: Italienske erhvervsarkiver; Ole Degn og Wilma Gijsbers: Retmæssigt og redeligt? Handelsforbindelserne mellem Island, Danmark og Den nederlandske Republik i første halvdel af 1600-tallet; Niels-Henrik Topp: Kryolit, en udtømt naturressource; Flemming Petersen: Dansk elforsyning med staten på sidelinien; Ulla Grunddal Frederiksen: Andelsselskabsformens betydning for energikoncernen NRGi; Mikkel Kirkedahl Lysholm Nielsen: Det danske ølmarked 1899-1940 set fra Viborg. A/S Bayersk- og Hvidtølsbryggeriet Odins kamp for overlevelse på det danske ølmarked; Kenn Tarbensen: Kampen om stålva-

sken. Fabrikant G. A. L. Thorsens patentansøgning 1955-1959; Kristoffer Jensen og Louise K. Skyggebjerg: En kjolefabriks kamp for overlevelse; Afleveringer til Erhvervsarkivet 2008; Bidragsydere til årbogen; English summaries.

Dansk Data Arkiv

Metode og Data. DDA Nyt nr. 95, red. Anne Sofie Fink Kjeldgaard. 2009, 44 s. [Findes også på <http://ddd.dda.dk/ddakatalog/MogD/md95.pdf>].

Jacob Ladenburg: Spørgeskemateknikken Choice Experiments anvendt til værdisætning – Hvor skal danske havvindmølleparker placeres?; Hans Bay: Bortfaldet i European Social Survey (ESS); Jørn Thulstrup: Introduktion til Konjunkturanalyse databasen 1985 til 2007; Anne Sofie Fink Kjeldgaard: Tale, der tæller – etniske minoriteter i spørgeskemaundersøgelser; Steen Ousager: Beretning for Dansk Data Arkiv 2008; Færdiganmeldelser; English summary.

DDA Info 2009:1, red. Bodil Stenvig. 2009, 4 s.

DDA Info 2009:2, red. Anne Sofie Fink Kjeldgaard. 2009, 4 s.

DDA Info 2009:3, red. Anne Sofie Fink Kjeldgaard. 2009, 4 s.

Redaktion af tidsskrifter m.v. i 2009

Tidsskrifter udgivet af Statens Arkiver

DDA Info: Lone Stenvig* og Anne Sofie Fink Kjeldgaard

Erhvervshistorisk Årbog: Chr. R. Jansen* og Lone Hedegaard Liljegrøn* og Jørgen Fink

Metode og Data. DDA Nyt: Anne Sofie Fink Kjeldgaard

Siden Saxo. Magasin for dansk historie: Lars Bangert Struwe* og Steffen Harpsøe*

Andre historiske tidsskrifter og skriftrækker

Acta Masonica Scandinavica: Nils G. Bartholdy

Danske Magazin: Erik Nørr

Maritim Kontakt: Erik Gøbel

Mediaeval Scandinavia: Michael H. Gelting

Neue Aspekte der europäischen Mittelalterforschung: Michael H. Gelting

Nordisk Arkivnyt: Leon Jespersen

Personalthistorisk Tidsskrift: Michael Dupont*

Scandinavian Economic History Review: Erik Gøbel

Skrifter udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland: Morten Andersen

1066. Tidsskrift for Historie: Michael H. Gelting, Pernille Sonne*

Uddannelseshistorie: Christian Larsen

www.teknologihistorie.dk: KennTarbensen

Deltagelse i kongresser og seminarer i 2009 med foredrag eller paper

Morten Andersen, LAÅ

Seminaret Sønderjylland 1945-1970; Lokalhistoriske Arkiver og Samlinger i Sønderjylland, 12. maj 2009

Foredrag: Industrialisering og egnsudvikling i Sønderjylland

Dansk Historikermøde; Københavns Universitet, 21.-22. august 2009

Foredrag: Den følte grænse. Den slesvigske grænsekonstruktion efter 1920

Nils G. Bartholdy, RA

Den 5. nordiske heraldikerkonference om "Personvåben och vapenrätt"; Stockholm, 22.-24. maj 2009

Foredrag: Kvindeliniers betydning for fyrste- og adelsheraldik

Det 16. internationale heraldiske kollokvium om "Droit, usages et coutumes héraldiques passé, présent et futur / Heraldic law, usage and customs: past, present and future"; Verviers, Belgien, 7.-10. september 2009

Foredrag: The Influence of Female Lines in Princely and Noble Heraldry in Relation to Denmark

Jørgen Fink, EA

Workshoppen Market and markets; Center for Erhvervshistorie ved Aarhus Universitet, 24. april 2009

Foredrag: Markets and economic development

Workshoppen Aspects of economic development and evolution; Center for Erhvervshistorie ved Aarhus Universitet, 20. november 2009

Foredrag: Market, technology and level of aggregation. Problems in the analysis of economic evolution

Peter Fransen, LAO

Seminaret Historisk fokus på 1950'erne; Syddansk Universitet, 9. december 2009

Foredrag: De mellemlange og videregående tekniske uddannelser

Michael H. Gelting, RA

Konferencen Saint Anselm and His Legacy; Canterbury, 22.-25. april 2009

Paper: Anselm's letter to Archbishop Asser of "London of the Danes"

Konference om statsdannelse i Norden i middelalderen; Voss, 14.-17. september 2009

Paper: Øvrigheden [holdt på engelsk]

International Medieval Congress; Leeds, 13.-16. juli 2009

Paper: Wives and Widows in 14th-Century Maurienne

Erik Gøbel, RA

Conférence internationale "Les effets de l'abolition de la traite par la Grande-Bretagne sur les discours nationaux"; École des Hautes Études en Sciences Sociales, Paris, 11.-13. juni 2009

Paper: Foreign Influence upon the Danish Edict 1792 to Abolish the Slave Trade

Else Hansen, RA

Seminaret Præsentation af Uddannelseshistorie 2008; Danmarks Pædagogiske Universitetsskole, 5. februar 2009

Foredrag: Styrelsesloven, den glemte alliance

Dansk Historikermøde; Københavns Universitet, 21.-22. august 2009

Foredrag: Forvaltningspolitiske tendenser og arkivdannelse

Seminaret Historisk fokus på 1950'erne; Syddansk Universitet, 9. december 2009

Foredrag: Planlægning i 1950'ernes universitetspolitik

Hans Schultz Hansen, LAÅ

Dansk Historikermøde; Københavns Universitet, 21.-22. august 2009
Foredrag: På sporet af en slesvigsk identitet i 1840'erne

Seminaret Sydslesvig – det slesvigske Babylon; Institut for Grænseregionsforskning, 22. september 2009

Foredrag: August Regenburg og sprogeskripterne 1851-1864

Seminar om Sønderjyllands historie; Institut for Grænseregionsforskning, 11. november 2009

Foredrag: Fremtidsperspektiver for studiet af Sønderjyllands historie

Steffen Harpsøe*, RA

Middelaldercirklen; Københavns Universitet, 2. marts 2009

Foredrag: Dressed to Kill. Forklædninger og snigmord i middelalderen

International Medieval Congress; Leeds, 13.-16. juli 2009

Paper: What Flag do you fly? What's the colour of your sail? Recognizing Friend and Foe at Sea

Leon Jespersen, RA

Metodeseminar om komparativ metode; Hangö, Finland, 3.-4. april 2009

Paper: At gøre det usynlige synligt. Om komparation i 1600-tallets Norden

Seminar; Åbo Akademi, Finland, 26. maj 2009

Paper: At have, at være, at ville. Træk af statuskonsumtion og luksuslovgivning i 15-1600-tallets Danmark og Sverige

Seminaret Historisk fokus på 1950'erne; Syddansk Universitet, 9. december 2009

Foredrag: Den samfundsmæssige planlægning i 1950'erne. Præsentation af et forskningsprojekt

Den Gyllenstiernska Krapperupstiftelsens 8. symposium om "Flytande gränser. Dansk-svenske kulturella förbindelser efter 1658"; Krapperup, 10.-13. juni 2009

To foredrag: 1) Grænser og grænseproblematikker, 2) Krapperups ejere i dansketiden og grænseproblematikker

Jørgen Mikkelsen, RA

Seminar om lokalhistorie; Slagelse, 16. januar 2009

Foredrag: Medicinalberetninger

Dansk Historikermøde; Københavns Universitet, 21.-22. august 2009

Foredrag: Sporene efter 'den hårde hånd' og 'den bløde hånd' [om politiarkiver]

Pedersen, Karl Peder, LAK

Seminar om lokalhistorie, Slagelse 16. januar 2009.

Foredrag: Kriminalitetsinfrastruktur.

Birgitte Possing, RA

Seminar Pedagogisk Realisme i Skandinavien; Lysebu, Oslo, 24.-25. februar 2009

Paper: Nathalie Zahle og Pædagogisk Realisme i Norden 1850-1914

Seminar om den biografiske Ibsen; Lysebu, Oslo, 26.-27. februar 2009

Paper: Kunsten at skrive historisk biografi

Dansk Historikermøde; Københavns Universitet, 21.-22. august 2009

Foredrag: Kunsten at skrive historisk biografi. Kategorier og vinkler

Fjerde Nordiske Konference i Uddannelseshistorie; Uppsala, 1.-2. oktober 2009

Paper: Nathalie Zahle og den pædagogiske dobbeltstrategi 1852-1913

Kvinde- og kønshistorisk netværk i Danmark, 2. oktober 2009

Paper: Er der behov for et særligt kvinde- og kønshistorisk netværk i Danmark?

Kenn Tarbensen, EA

Konferencen Det amerikanske forbillede? Amerikanisering: erhverv, teknologi og organisation; Syddansk Universitet, 26.-27. november 2009

Paper: Den amerikanske kapital. Holdninger til amerikanske investeringer i Danmark i 1950'erne

Nordiske Arkivdager; Trondheim, 2.-5. september 2009

Foredrag: Sektorudredninger som redskab til systematisk indsamling af erhvervsarkiver

Asbjørn Romvig Thomsen, RA

Dansk Historikermøde; Københavns Universitet, 21.-22. august 2009

Foredrag: Slagmarken. Den praktiserende taksonom på arbejde

Seminar ved Cambridge Group for the History of Population and Social Structure; Cambridge, 23. november 2009

Foredrag: Social Mobility in a Danish Rural Society 1750-1850 and its Background. Structures, Strategies and Sheer Coincidence.

Statens Arkivers forskningsorganisation

Forskningsleder:

Hans Schultz Hansen, Landsarkivet for Sønderjylland

Statens Arkivers interne forskningsudvalg:

Hans Schultz Hansen, forskningsleder (formand)
Steen M. Ousager, Statens Arkivers ledelse
Karl Peder Pedersen, Landsarkivet for Sjælland m.v.
Erik Gøbel, Rigsarkivet (sekretær)
Kenn Tarbensen, Erhvervsarkivet

Statens Arkivers rådgivende forskningsudvalg:

Anne Løkke, Saxo-Instituttet ved Københavns Universitet, afdeling for Historie (formand)
Karen Skovgaard-Petersen, Det Kongelige Bibliotek
Kurt Villads Jensen, Institut for Historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse, Syddansk Universitet Odense
Peter Birkelund, Rigsarkivet
Leon Jespersen, Rigsarkivet
Asbjørn Hellum, Rigsarkivet, observatør for Statens Arkivers ledelse
Hans Schultz Hansen, forskningsleder (sekretær)

Statens Arkivers enheder

Rigsarkivet

(RA)

Rigsdagsgården 9
1218 København K
Tlf. 33 92 33 10
Fax 33 15 32 39
E-mail: Mailbox@ra.sa.dk

Landsarkivet for Sønderjylland

(LAA)

Haderslevvej 45
6200 Aabenraa
Tlf. 74 62 58 58
Fax 74 62 32 88
E-mail: Mailbox@laa.sa.dk

Landsarkivet for Sjælland

(LAK)

Jagtvej 10, postbox 661
2200 København N
Tlf. 35 24 82 00
Fax 35 24 82 01
E-mail: Mailbox@lak.sa.dk

Erhvervsarkivet

(EA)

Vester Allé 12
8000 Århus C
Tlf. 86 12 85 33
Fax 86 12 85 60
E-mail: Mailbox@ea.sa.dk

Landsarkivet for Fyn

(LAO)

Jernbanegade 36 A
5000 Odense C
Tlf. 66 12 58 85
Fax 66 14 70 71
E-mail: Mailbox@lao.sa.dk

Dansk Data Arkiv

(DDA)

Islandsgade 10
5000 Odense C
Tlf. 66 11 30 10
Fax 66 11 30 60
E-mail: Mailbox@dda.sa.dk

Landsarkivet for Nørrejylland

(LAV)

Ll. Sct. Hans Gade 5
8800 Viborg
Tlf. 86 62 17 88
Fax 86 60 10 06
E-mail: Mailbox@lav.sa.dk